РАЗГРОМЪТ

Още през 1934 г., по време на пътуване в един от пограничните източни гарнизони Дьо Гол се спрял на половината път от Париж, недалеч от Шомон, в селото Коломбе ле дьо-з-Еглиз, разположено сред равнини и ниски хълмове, покрити с горички. Вниманието му привлякла обикновена двуетажна къща, заобиколена от неголям парк. Къщата и участъкът земя принадлежали на едно американско семейство, което искало да продаде това малко имение. Госпожа Дьо Гол отдавна мечтаела за дом извън града, в тиха селска местност. А освен това мекият прохладен климат на департамента Горна Марна, според мнението на лекарите, щял да бъде много полезен за болната Ан. Дьо Гол купил „Боасери", както се нарича къщата с парк, където ще бъде неговата любима резиденция до края на живота му. Семейството се заселило тук, а той при първа възможност отивал в Коломбе. В селското уединение, съзерцавайки широките хоризонти, той отдъхвал от напрегнатия парижки живот, размишлявал и както винаги много четял и пишел.

Петото десетилетие от живота на Дьо Гол не било за него нито леко, нито приятно, нито успешно за кариерата му. Напротив, околната обстановка не го радвала. През 1932 г. той погребал баща си. През 1937 г. след коригирането на ръкописа на книгата му „Франция и нейната армия" починал Емил Мейер. Незарастваща рана си оставала болестта на дъщеря му Ан. Атмосферата в службата се усложнявала все повече, тъй като Дьо Гол все по-решително критикувал официалната военна политика. Макар че борбата против нея му донесла някаква известност и му давала съзнанието за мрачна удовлетвореност от това, че въпреки всичко той изпълнява своя дълг, тя му струвала скъпо. В края на 1936 г. го зачеркнали от списъка на офицерите, представени за производство в чин полковник. Чак след влизането му в Центъра за висши военни изследвания в

края на 1937 г. го повишили в чин полковник, и то благодарение на грижите на Пол Рейно, който помолил за това военния министър Даладие. А в това време Жуен, който заедно с него бил завършил Сен Сир, през 1938 г. вече получил генерални дъбови листа.

Професионалната бронетанкова ударна армия оставала мечта, а войната неизбежно се приближавала. Дьо Гол се възмущавал от „глупостта на зяпльовците, които приветствували мюнхенската капитулация". Той бил един от малцината, които съзнавали близостта на войната. Но нямало как, трябвало да се готвят за нея! Толкова повече, че от началото на 1938 г. полковник дьо Гол бил назначен командир на 507-и танков полк в Мец. Той отново станал взискателен и акуратен командир, който довел до съвършенство подготовката на своята войскова част. В куртка и шлем на танкист полковникът, въпреки огромния си ръст, се научил да влиза в тесния танк. Водачи, механици, стрелци, радисти изнемогвали от напрегнатите усилия, но затова пък 507-и полк станал образцов, а Дьо Гол получил прякора „полковник Мотор". На парада на 14 юни 1938 г. командуващият корпуса генерал Жиро поздравил полковник дьо Гол. Впрочем генерал Жиро, типичен ревностен военен, разсъждаващ по правилата на уставите, не бил благосклонен към него, защото знаел за разногласията му с висшето началство. Веднъж на маневри на дивизията Дьо Гол предложил да се хвърли неговият танков полк в самостоятелна атака, което решително противоречало на инструкциите. Генерал Жиро рязко го прекъснал: „Докато аз съм жив, мой мили Дьо Гол, няма да ви се удаде да наложите тук своите теории..."

По това време, през септември 1939 г., започва войната и германските танкови дивизии за две седмици разгромяват Полша, действувайки именно в духа на подобни теории. А Франция, както и предвиждал Дьо Гол, безучастно наблюдавала краха на съюзника си, без да си подаде носа иззад линията Мажино. Говорело се, че Франция била заприличала на стара костенурка, която си била скрила главата в бронята. Отгоре на това тази броня се оказала не по-здрава от черупката на яйце. А в същото време германците били оставили на западната си граница само слабо прикритие, което лесно можело да се пробие, ако Франция имала ударна бронетанкова армия.

В началото на войната Дьо Гол е назначен за командуващ

танковите войски на 5-а армия в Елзас, във Вангенбург. Това повишение не му доставило голямо удоволствие. „На мене се падна — казвал той — да играя роля в ужасна мистификация... Няколкото десетки леки танкове, които аз командувам, са само прашинка... Ако не действуваме, ние ще изгубим войната по най-жалък начин."

Но никой не се готвел да действува. Френската армия, съвършено неподготвена за съвременна война, си оставала все в същото състояние. Официални лица произнасяли успокоителни речи за несъкрушимата отбранителна мощ на линията Мажино. Това било тъй наречената „странна" война, по време на която френското военно командуване хранело фантастичната надежда, че до истинска война няма да се стигне.

През януари 1940 г. Дьо Гол бил в Париж. Пол Рейно, по онова време министър на външните работи, го поканил на закуска. Там бил също и Леон Блум, който запитал Дьо Гол как си представя развитието на събитията. „Целият въпрос сега е в това — отговорил той — ще нанесат ли германците удар на запад, за да завземат Париж, или на изток, за да потеглят към Москва." Това негово изказване много учудило Блум. „Така ли мислите? Че германците ще ударят на изток? Че какъв смисъл има за тях да затъват в безкрайните руски простори? Вие смятате, че те ще се хвърлят на запад? Та нали те са безсилни срещу линията Мажино!"

Пол Рейно го слушал, без дума да продума, и одобрително кимал с глава. Полковникът и Леон Блум мълчаливо излезли заедно от министерството на финансите, където се състояла срещата. На изхода на площад „Курсел" Дьо Гол спрял Блум с думите: „Ако сте в състояние да действувате заедно с Пол Рейно, действувайте, заклевам ви..."

Дьо Гол разбрал, че в Париж твърде смътно си представят военната и политическата обстановка. Също такова впечатление му произвела и беседата с президента Льобрьон, който посетил 5-а армия и разгледал с уверен вид остарелите танкове, които командувал Дьо Гол. Той също не очаквал от страна на германците никакви изненади.

Още през ноември Дьо Гол изпратил в генералния щаб доклад за уроците, които трябва да се извлекат от операциите на вермахта в Полша. Той подчертал високата ефективност на бронетанковите и моторизираните сили и крайната неустой-

чивост на отбранителните линии на поляците. Докладът не направил никакво впечатление. Генерал Дюфьо се ограничил с пренебрежителната забележка: „Тези изводи при сегашното състояние на въпроса трябва да бъдат отклонени."

В случай на война френските танкови съединения, както и по-рано, трябвало да действуват в съответствие с „генералната инструкция" от 12 август 1936 г. Генерал Аймансбергер в германското списание „Милитервохенблат" през май 1937 г. писал за нея: „Предлаганото в тази инструкция тактическо приложение на танковете свидетелствува за поразителното непознаване на действителността."

Дьо Гол предприел още една, съвсем безпрецедентна за армейски полковник стъпка. На 26 януари 1940 г. отправил меморандум към 80 най-видни военни и политически дейци, в който отново писал за крайно опасното положение на Франция и за необходимостта от незабавни енергични мерки. Дьо Гол предупреждавал за неизбежността от голямо настъпление на германците с прилагане на огромни бронетанкови и механизирани сили при поддръжка на авиацията. Предсказвал, че френският фронт може всеки момент да бъде пробит и тогава разгромът е неминуем. Той искал незабавно да се съберат в юмрук всички пръснати по разни войскови съединения танкове. Дьо Гол ясно виждал бъдещето. Позовавайки се на опита на бойните операции в Полша, той писал: „Да бъдем бездейни в сегашния конфликт, значи да се окажем победени... Френският народ в никакъв случай не трябва да храни илюзии, че сегашното отказване на нашите въоръжени сили от настъпателната доктрина отговаря на характера на започналата война. Тъкмо **напротив**. Моторът придава на съвременните средства за унищожение такава мощ, такава скорост, такъв радиус на действие, че вече започналата война рано или късно по размах и стремителност на маневрите, по внезапност на атаките, по мащабите на нахлуване и преследване ще надмине твърде много всичко, което е било най-забележително от това гледище в миналото... Не трябва да се заблуждаваме! Започналата война може да се превърне в най-разпространената, най-сложната, най-жестоката от войните, които някога са опустошавали земята. Политическата, икономическата, социалната и моралната криза, които я предизвикаха, носят толкова дълбок и всеобхватен характер, че неизбежно ще доведат до коренен преврат в положе-

нието на народите и в структурата на държавите. По силата на непостижимата хармония на нещата оръдие на този преврат, напълно отговарящо на неговите гигантски мащаби, става армията на моторите. Вече отдавна е време Франция да направи от това извод."

Глас, възпиющ в пустиня, останал и този вик, изтръгнат от душата на полковник дьо Гол. А в Париж ставало нещо невероятно. За войната срещу Германия като че се забравило, макар че германско нахлуване можело да се очаква всеки момент. Наистина все пак нещо се вършело. В началото на 1940 г. най-после била сформирана една танкова дивизия, която била снабдена с остарели машини образец 1925 година. Дивизията получила 120 танка, докато според изчисленията на Дьо Гол, напълно оправдали се от практиката на войната, те трябвало да бъдат 500.

Затова пък трескава дейност се разгърнала в друга посока. В това време се водела война между Финландия и СССР. Било решено да се намесят в нея на страната на Финландия. Започнала се бясна подготовка за така наречената „бяла Марна", както по безумна аналогия с боевете при Марна през 1914 г. нарекли авантюристичния план на антисъветската война. Макар че френската армия, срещу която стоели готови за бой огромните сили на хитлеристите, крайно се нуждаела от най-необходимото, във Финландия бързо били изпратени 175 самолета, 500 оръдия, 5000 картечници и автомати и друго снаряжение. На 8 януари Даладие издал заповед за формиране на специална алпийска бригада за изпращане във Финландия. Заповедта била изпълнена за 20 дни. На 19 януари последвало нареждане да се подготви оперативен план за унищожаване на нефтодобивната индустрия в Баку. В Близкия изток за подготовка на настъпление в Кавказ бил изпратен генерал Вейган. Само свършването през март 1940 г. на Съветско-финландската война предотвратило осъществяването на тези грандиозни по своята нелепост замисли. Генерал дьо Гол описва в своите „Военни мемоари" тогавашната обстановка във Франция: „Трябва да кажа, че някои кръгове виждаха врага по-скоро в Сталин, отколкото в Хитлер. Те бяха повече загрижени от това, как да нанесат удар на Русия — дали с оказване помощ на Финландия, дали с бомбардировка на Баку или с десант в Истанбул, отколкото с въпроса, по какъв начин да се справят

с Германия... А съвършено дезориентираната маса, която чувствуваше, че нищо и никой, на първо място държавата, не е в състояние да ръководи събитията, изпитваше съмнение и неувереност. Ясно беше, че едно сериозно изпитание ще предизвика в страната вълна на отчаяние и ужас, което може да погуби всичко."

На 20 март 1940 г. се разразила правителствена криза и кабинетът Даладие подал оставка. След пробива на линията Манерхайм от Червената армия и сключването на примирие се разкрила безсмислеността на плановете за антисъветска война, която Даладие бил превърнал в главна задача на своето правителство. Образуването на новия кабинет било възложено на Пол Рейно, който се бил проявил като привърженик на сериозна война с Германия или, както говорели тогава, „като френски Чърчил". Не последна роля за получаването на такава репутация играело и това, че още през 1935 г. Рейно ловко се бил възползувал от идеите на Дьо Гол, които той високо провъзгласявал.

Рейно незабавно го извикал в Париж и му възложил да напише правителствена декларация. Полковникът бързо съставил ярък и кратък текст, изцяло одобрен от новия премиер. Дьо Гол за пръв път станал непосредствен свидетел на процедурата за образуване на кабинет и видял кълбото от интриги, сделки, взаимна измама и жонглиране с парламентарната аритметика. Той видял играта на интереси, суетност, користни сметки. Като че ли всички били забравили, че има война, че над Франция е надвиснала смъртна опасност. На Дьо Гол всичко това произвело впечатление на чудовищен фарс.

Разпределяйки министерските постове, Рейно не вземал под внимание способностите на този или онзи човек, а пресмятал колко депутатски гласове ще му донесе това. Така той възложил важния пост военен министър на Едуар Даладие, бившия премиер, с когото бил в най-лоши отношения. Всички знаели, че те няма да могат да работят заедно. Но Рейно имал нужда от гласовете на радикалите. Новият премиер назначил за министри 11 представители от тази партия, а при гласуването от 116 депутати радикали той получил само 33 гласа. За да си осигури поддръжката на крайно десните, които открито настоявали за мир с Хитлер, той назначил на отговорния пост генерален директор на Индокитайската банка Пол Бодуен, при-

ятел на Лавал, който далеч не бил противник на фашизма. С други думи, за да води война с Хитлер, Рейно направил министър един прохитлерист. Впрочем в кулоарите на камарата говорели, че за това назначение е настоявала графиня дьо Ла Порт, любовница на Рейно:

Дьо Гол седял в ложата за публика в залата на Бурбонския дворец по време на обсъждане на правителствената декларация. Това заседание му се видяло ужасно. Ето как описва разискванията: „В пренията вземаха думата представители на групировки и отделни лица, които се смятаха пренебрегнати при поредната министерска комбинация. Опасността, преживяна от отечеството, необходимостта от усилия от страна на нацията, съдействието на свободния свят — всичко това споменаваха, само за да облекат в парадни одежди претенциите и озлоблението си."

Настъпил моментът за гласуване доверие на новия министър-председател. И даже собствената партия на Рейно — демократичният алианс — гласувала против! Получил се някакъв хаос, където всичко са обърквало. В резултат Рейно събрал 268 гласа при 156 против и 111 въздържали се. Мнозинство с един глас! Но дали наистина било така! Дьо Гол чул как в кулоарите открито се говорело за тенденциозно преброяване на гласовете.

Дьо Гол и по-рано крайно отрицателно се отнасял към парламентарната система. Но картината, която му се представила в тези тежки за Франция дни, толкова го потресла, че за цял живот запазил отвращение към парламента и го проявявал дори при случаи, които съвсем не оправдавали това чувство.

Освен всичко друго станало ясно, че той съвсем напразно е дошъл в Париж. Пол Рейно предлагал да го назначат секретар на новоизбрания военен комитет, на който било възложено да координира всички усилия на страната във връзка с войната. Дьо Гол смятал, че комитетът ще играе много важна роля и от него много би могло да зависи. Обаче Даладие, който заел поста военен министър в правителството на Рейно, заявил: „Ако тук дойде Дьо Гол, аз напускам този кабинет, слизам долу и съобщавам по телефона на Рейно да го постави на моето място."

Дьо Гол вече се готвел да се връща на фронта, когато го извикали във Венсенския замък, където се намирала резиденцията на главнокомандуващия генерал Гамлен. Тук цареше

спокойствие. Гамлен бил много способен военен чиновник, винаги любезен, но крайно бездеен. Слабо свързан с действуващата армия, той се отдавал на размишления, смятайки, че събитията трябва да се развиват само така, както предварително е набелязано. Във всеки случай, за разлика от Петен и Вейган, той не бил свързан с фашистките заговорници, които вече се били превърнали в „пета колона" на Хитлер. Гамлен, стар противник на идеите и плановете на Дьо Гол, любезно му съобщил решението да бъде назначен за командир на 4-а танкова дивизия. Това назначение поласкало полковника. Наистина дивизията още не съществувала — предполагало се, че ще я сформират едва към 15 май. Дьо Гол благодарил, но изказал опасенията си по повод на бездействието на френската армия и близостта на германското настъпление. „Аз разбирам вашето удовлетворение — казал Гамлен. — Що се отнася до вашето безпокойство, за него според мен няма никакви основания."

Беседата с командуващия не избавила Дьо Гол от съзнанието за обреченост на френската армия. След пет седмици неговите най-лоши опасения се оправдали по най-ужасен начин.

В началото на май Гамлен заповядал да изпратят най-добрите сили на френските и английските войски далеч навътре в Белгия. На 10 май германците внезапно нанесли страшен удар в пролуката, която се образувала между основните сили на съюзниците и френските отбранителни линии. Десет бронетанкови и шест моторизирани дивизии се устремили на запад, лесно преминавайки Ардените, които Петен смятал за непроходими. Това било съкрушаващ натиск на бронирана лавина, чието движение много напомняло действията на ударните танкови сили, описани от Дьо Гол в книгата „За професионална армия". Да, всичко ставало именно така, само че това правели не френски, а германски войски. На четвъртия ден от настъплението германците преминали френската граница. Танковият корпус на генерал Гудериан форсирал на 14 май река Мьоз и като се обърнал надясно, се устремил към Ламанш. На 20-и той достигнал крайбрежието, като отрязал комуникациите на основните сили на съюзниците, които били останали в Белгия. Германците изгубили всичко 60 000 свои бойци, но взели в плен повече от 1 милион души и заставили британската армия в паника да се евакуира.

„Може да се каже — писал Дьо Гол, — че в течение на една

седмица съдбата на войната беше предрешена. Армия, държавен апарат, цяла Франция сега вече с главозамайваща бързина се плъзнаха надолу по наклонената плоскост, на която ние се намирахме отдавна в резултат на допуснатата съдбоносна грешка... Но в сражение, дори и загубено, войникът не принадлежи вече на себе си. На свой ред и аз се оказах напълно във властта на събитията."

На 11 май той получил заповед да поеме командуването на 4-та бронетанкова дивизия, която била бързо формирана от разпокъсани части. На 15 май началникът на щаба генерал Думенк изложил пред него бойната задача: той трябвало със своята дивизия да действува самостоятелно в района на Лаон, малко по̀ на север от Реймс, така че да даде възможност да се съединят дивизиите от 6-а армия за прикритие на Париж. Дьо Гол запитал: „Защо не обедините четирите дивизии в един блок?" „Защото — отговорил тъжно Думенк — аз разполагам само с вашата дивизия, и то, ако тя би могла да се сформира навреме." След това Дьо Гол бил приет от командуващия североизточния фронт генерал Жорж, който също бил потиснат. „Действувайте, Дьо Гол! — казал той. — Вие отдавна бяхте изказали идеите, осъществявани днес от противника, и сега ви се представя възможност да действувате."

Излизайки, Дьо Гол чувствувал, че „надеждата изгасва и че пружината била вече скъсана". Той заминал за Лаон, веднага изучил местността, разположил своя команден пункт и събрал отделните поделения, пристигащи в негово разпореждане. Всичко се извършвало в обстановка на невероятна суматоха, объркване и безредие. Животът на страната вече бил нарушен и пътищата били задръстени от бежанци и дезорганизирани тълпи френски войници. Това било разгром. „При вида на обхванатите от паника хора — спомня си Дьо Гол, — на безредно отстъпващата армия, като слушах разказите за възмутителното нахалство на врага, аз почувствувах как расте у мене безгранично негодувание. О, как всичко това е нелепо! Войната започва крайно несполучливо. Но няма как, трябва да я продължим. За това на земята има достатъчно място. Докато съм жив, ще се сражавам там, където се наложи, толкова време, колкото трябва, дотогава, докато врагът бъде разгромен и бъде измит националният позор. Именно в този ден аз взех решението, което предопредели цялата моя по-нататъшна дейност."

Това било на 16 май 1940 година. Дьо Гол взел решение с всички средства да започне на другия ден настъпление на североизток от Лаон по посока на Монкорн, за да пререже възела на пътищата, които трябвало да заеме 6-а армия. На разсъмване получил подкрепление — три танкови батальона. Като ги присъединил към останалите части, Дьо Гол придвижил своята дивизия напред. Тя отблъснала германците, напреднала 20 километра и се доближила до Монкорн. Но Дьо Гол не успял да форсира река Сер и да завземе града. Дивизията му била подложена на жесток артилерийски огън. „Месершмитите" непрекъснато и ожесточено атакували. Обаче боевата задача за прикритие била изпълнена и през нощта на 18 срещу 19 май Дьо Гол изтеглил войската обратно към Лаон. Набързо организираната му дивизия изпитвала остър недостиг от всичко. Нямало артилерийско прикритие, нямало поддръжка от въздуха, нямало радиовръзка и се налагало по старому да се използуват свързочници. Въпреки това на разсъмване на 19 май полковник дьо Гол отново хвърлил дивизията в настъпление, сега вече на север от Лаон. Тя приближила до реката, на другия бряг на която били главните сили на германците с тежка артилерия. Те лесно унищожили френските танкове, които се опитвали да се приближат до брода на реката. Без поддръжка на артилерия, авиация и пехота не било възможно да се премине водната преграда. Дивизията на Дьо Гол се оказала във фланг на танковия корпус на генерал Гудериан, който след пробива на френския фронт се отправил към морето. „В тези минути — пише Дьо Гол — аз не можех да не мисля на какво е способна една механизирана армия, за която тъй дълго мечтаех. Ако бях разполагал сега с такава армия..., веднага щеше да бъде спряно придвижването на германските танкови дивизии, техният тил би се оказал обхванат от паника... Но нашите сили в района на север от Лаон са съвършено нищожни."

Съдбата го сблъскала почти лице с лице с генерал Гудериан, който се смятал в Германия за ентусиазиран привърженик на масовото приложение на танковете. Той написал книгата „Внимание, танкове!", която била едва ли не немски вариант, впрочем самостоятелен, на книгата на Дьо Гол „За професионална армия". И ето че между двамата поклонници на танковете би могъл да се състои своеобразен личен дуел! Уви, колкото и да мечтаел Дьо Гол, такъв дуел не се състоял. Неговата шпага

била твърде къса, за да попречи на Хитлер да забие германския меч в самото сърце на Франция.

Генерал Гудериан в своите „Мемоари на войната" пише: „Ние бяхме информирани за присъствието на 4-та бронетанкова дивизия на генерал дьо Гол, който ни напомняше за себе си от 16 май... Дьо Гол не отбягваше боевете и с няколко отделни танка на 19 май проникна на два километра от моя команден пункт... Аз преживях няколко часа на неувереност."

Германските танкове, самоходните оръдия и пехотата при поддръжката на артилерията и авиацията преминали река Сер и започнали да настъпват срещу дивизията на Дьо Гол. Във втората половина на деня, когато 6-а армия вече била успяла да се разгърне, Дьо Гол получил заповед за отстъпление. С тежки боеве, понасяйки големи загуби, се оттеглил и разположил дивизията през нощта на 19-и срещу 20-и около Лаон. На другия ден той се движел по-нататък, към юг, като се промъквал между настъпващите немски части.

Действията на Дьо Гол в боевете край Лаон не можели, естествено, да окажат голямо влияние на хода на събитията. Въпреки това може да се констатира, че като командир на дивизия полковник дьо Гол се оказал на висотата на положението. Било просто невъзможно да се постигне повече. Много любопитно е свидетелството на противника. Немският генерал Типерлскирх в своя капитален труд „История на Втората световна война" пише: „Активните действия на войските на генерал дьо Гол в района на Лаон бяха единственият опит да се настъпи от юг срещу пробива на германските войски."

След отстъплението обаче на 22 май дивизията потеглила на запад и водила там нови боеве. За пет денонощия тя изминала 180 километра и заела позиция към югоизток от град Абвил, разположен на река Сома, близо до крайбрежието на Ламанш. Опирайки се на Абвил, германците създали плацдарм за по-нататъшно настъпление. Дьо Гол получил заповед да ликвидира укрепения район на Абвил. В 6 часа вечерта на 27 май дивизията в състав 20 хиляди души със 140 танка и шест пехотни батальона при поддръжката на шест артилерийски дивизиона тръгнала в атака. С настъпването на нощта била завзета първата линия на отбраната на противника. Германците отстъпили, като изоставили голямо количество техника и снаряжение. Заедно със своите офицери Дьо Гол обядвал в

набързо изоставения от германците замък Юпи. На масата вместо покривка било постлано германското знаме с пречупения кръст. Но тази победоносна обстановка само по-силно подчертавала трагизма на положението. Всички разбрали, че е постигнат твърде малък успех от местно значение, който бил случайност върху мрачния фон на разгрома на Франция.

На разсъмване на 28 май, в деня, когато Дьо Гол бил произведен в чин бригаден генерал, 4-та дивизия възобновила настъплението. От десния бряг на Сома по войските на Дьо Гол изсипва ожесточен огън тежка артилерия, непрекъснато ги бомбардира германска авиация. Загубени са около четиридесет танка и стотици хора. „И въпреки всичко — спомня си Дьо Гол — над полесражението витаеше духът на победата. Всеки високо държеше главата си. Даже ранените се усмихваха. Сякаш и оръдията стреляха весело. В резултат на упоритя бой германците не издържаха и отстъпиха." Дивизията на Дьо Гол отблъснала германците на 5 километра и се намирала сега на 7 километра от Абвил.

На 29 май в 4 часа сутринта генерал дьо Гол хвърлил дивизията в атака за височината Мон Кобер, господствуваща над района на Абвил. С цената на големи загуби французите успели да заемат склоновете на височината, но нейният гребен, както и по-рано, оставал в ръцете на германците. Две техни контраатаки били успешно отбити. За три дена тежки боеве дивизията отблъснала противника на 14 километра. От абвилския плацдарм у германците останала една четвърт от предишната площ. Но дивизията понесла страшни загуби. В строя оставали само 34 танка.

През боевете генерал дьо Гол се държал в точно съответствие с онези норми на поведение на един военачалник, които излагал в книгата си „За професионална армия". Това значи, че той не седял скрит в командния пункт, а непрекъснато се намирал в центъра на боя. Без да изпуска от уста пурата, без да се навежда под огъня, облечен в куртка на редови танкист без отличителни знаци, той се виждал отвсякъде. Със студено спокойствие генералът ръководел сражението, добре съзнавайки цялата му безсмисленост. „Уви! — пише той в мемоарите си. — Ще се удаде ли в тази битка за Франция, мислех аз тогава, да завземем още нещо освен тази ивица земя на дълбочина 14 километра?"

На 1 юни 1940 г. Дьо Гол се явил в замъка Монтри при новия главнокомандуващ генерал Вейган, който сменил отстранения на 20 май Гамлен. Енергичният дребен генерал със здраво стиснати тънки устни, когото Дьо Гол познавал още от времето на полската кампания от 1920 г., изглеждал загрижен. Той поздравил Дьо Гол с успеха на абвилската операция и го запитал за мнението му по повод на използуването на останалите у французите още 1200 съвременни танка. Дьо Гол предложил да ги обединят в две ударни групи, които биха могли да нанесат ефикасни удари по настъпващите германци. Но Вейган не проявил ентусиазъм относно този план. Като изтъкнал, че срещу французите действуват два пъти повече дивизии, той заявил, че смята положението за безнадеждно. Генералът изброил след това редица съвършено неизпълними условия, при които би могло да има шансове за успех. „В противен случай..." — добавил Вейган и замълчал, не желаейки да произнесе гласно думата „капитулация". Но на Дьо Гол и без това всичко му станало ясно. Той си тръгнал потиснат, мислейки, че с назначаването за главнокомандуващ на този човек, който никога не е имал опит да командува, „са поели най-отчаяния риск през цялата ни военна история".

В своите мемоари Дьо Гол подробно разсъждава за недостатъците на Вейган като военачалник, за липсата у него на решителност, самостоятелност и пр. Той не казва нито дума само за едно, което всъщност било най-главното: за лютата ненавист на Вейган към народа и неговата симпатия към фашизма, за неговия патологичен страх от революция. Затова Вейган предпочитал да предаде Франция на врага, но да не допусне преминаването на ръководството в борбата с фашизма в ръцете на демократичните и революционни сили. А това можело да стане при вероятния ход на събитията. Заедно с Петен, който на 18 май бил включен в състава на правителството на Рейно, Вейган се стремял да го предотврати даже с цената на позорна капитулация и загубата на независимостта на Франция.

На 5 юни германците подновили настъплението. Във връзка с това Рейно направил ново разместване в кабинета си, в резултат на което позициите на привържениците за прекратяване на войната още повече се засилили. Обаче ловкият Рейно искал за всеки случай да има в кабинета си и представители на про-

тивоположната тенденция. Затова на поста заместник-военен министър бил назначен генерал дьо Гол. За това му съобщил инспекторът на танковите войски генерал Делестрен, който чул новината по радиото. Като получил официалната телеграма, потвърждаваща назначението, Дьо Гол незабавно заминал за Париж.

Знаменателно е, че назначаването на Дьо Гол на един от незначителните постове в съвета на министрите предизвикало при все това отзвук даже в чуждия печат. Най-големият английски вестник „Таймс" писал: „Най-интересното нововъведение на г. Пол Рейно е назначаването на генерал дьо Гол, известен във военните кръгове със своите книги... Този човек с десни тенденции е силен теоретик, пророк на масовото използуване на танковете. Той притежава ясен и проницателен ум, въплъщавайки в себе си едновременно човек на действието и на мечтите."

Било вече нощ, когато след пристигането си в столицата Дьо Гол се явил във военното министерство на ул. „Сен Доминик", където нощувал министър-председателят. Дребничкият Рейно в цветна пижама и огромният Дьо Гол в кожена униформа на танкист беседвали до разсъмване.

Генералът запитал защо Петен, явен привърженик на прекратяването на войната, е включен в състава на правителството. „По-добре е все пак да го имаме вътре, отколкото вън" — отвърнал Рейно, повтаряйки стария софизъм на Жюл Фавр, казан през 1870 г. по повод на включването на Рошфор в правителството „на националната отбрана", което скоро се оказало правителство на национална измяна. Всъщност само последното в тази аналогия се оказало вярно...

„Страхувам се да не би да ви се наложи да измените вашето гледище — казал Дьо Гол. — На вас по-добре, отколкото комуто и да било, е известно до каква степен в правителствените кръгове са силни пораженческите настроения. Това създава благоприятни условия за Петен..." Новият член на правителството предложил свой план за продължаване на войната, опирайки се на северноафриканските владения на Франция, и изразил готовност да се заеме с разработване на необходимите мероприятия. Рейно се съгласил и предложил на Дьо Гол колкото може по-скоро да замине за Лондон, за да убеди Чърчил за намерението на френското правителство да продължи бор-

бата на всяка цена, дори извън границите на метрополията. На Дьо Гол било възложено също така да се постарае да постигне английската авиация да продължи да участвува в защитата на Франция и евакуираните от Дюнкерк английски войски да се превъоръжат и да се върнат на континента. Други средства за засилване на борбата с врага не се предвиждали. Изобщо в тези съдбоносни за Франция дни ставало нещо странно и чудовищно. Привържениците на поражението и капитулацията, т. е. предателите, били включени в правителството, докато комунистите били държани в затворите. За да се отвлече вниманието от истинската „пета колона", действуваща в самото правителство, било предприето жестоко преследване на комунистите. А това още повече намалявало способността на Франция да се съпротивява срещу завоевателя. Дори в армията всеки десети войник бил комунист. И тези войници, без да помислят за капитулация, умирали за Франция. В това време, когато правителството смятало войната вече за загубена, народът мислел иначе. В края на краищата до 5 юни германците били заели само най-северния ъгъл на страната, около една петнадесета част от нейната територия — значително по-малко, отколкото през 1914 година. Трудещите се на Франция правилно считали, че войната едва сега започва. Огромните народни сили още не били изчерпани, когато германците започнали да настъпват към Париж. На 6 юни 1940 г. ръководството на нелегалната Френска комунистическа партия връчило на правителството на Рейно своите предложения за организиране отбраната на Париж чрез въоръжаване на народа и превръщане на града в непристъпна крепост. Партията предлагала да се измени характерът на войната, като се превърне в национална война за независимост и свобода, да се освободят комунистическите депутати и активисти, а също и десетките хиляди работници, затворени или интернирани, и незабавно да се арестуват вражеските агенти, от които гъмжали камарата, сенатът, министерствата и даже генералният щаб. Компартията смятала, че тези първи мероприятия биха предизвикали народен подем и биха позволили да се създаде всенародно опълчение.

Рейно скрил от обществеността съдържанието на този патриотичен призив. Неговото правителство замислило друго, макар самият той, използувайки Дьо Гол и другите патриотично настроени членове на кабинета, да давал вид, че е за

продължаване на войната. В действителност, запазвайки Петен в правителството, а Вейган на поста главнокомандуващ, той фактически им помагал да погребат Франция. Те вече без всякакво стеснение говорели за своите намерения. На 8 юни генерал дьо Гол отново се срещнал с Вейган. Ето как в своите мемоари той възпроизвежда разговора си с него, който „дълбоко се запечатал в паметта му": „Както виждате — ми каза главнокомандуващият, — аз не греших, когато преди няколко дни ви казах, че германците ще започнат настъпление към Сома на 6 юни. Те наистина настъпват. И в този момент те преминават Сома. Аз не съм в състояние да им попреча.

— Е, добре, нека я преминават. А по-нататък?

— По-нататък ще последват Сена и Марна.

— Така. А след това?

— След това? Това е краят!

— Краят? А светът? А нашата империя?

Генерал Вейган тъжно се засмя.

— Империята? Това е несериозно! Що се отнася до останалия свят, няма да мине и седмица, след като ме разбият, и Англия вече ще започне преговори с Германия. — И като ме погледна право в очите, главнокомандуващият добави: — Ах! Ако бях уверен, че германците ще ми оставят достатъчно сили за поддържане на реда..."

Генерал дьо Гол, смятайки за безполезно да спори с Вейган, заявил, че възгледите на главнокомандуващия не съответстват на плановете на правителството, което е решило да не прекратява борбата. Вейган нищо не отговорил на това и любезно се сбогувал с Дьо Гол. Вероятно той по-добре знаел намеренията на правителството. И наистина, когато Дьо Гол след този разговор предложил на Рейно да отстрани Вейган, тъй като той се е примирил с мисълта за поражение, министър-председателят отговорил, че сега това не може да стане, но трябва да се помисли за замяна...

Дьо Гол сам не пренебрегвал грижата за запазване на „реда", обаче смятал, че това може да става едновременно с продължаването на войната, която може само да помогне за преодоляване на противоречията вътре във френското общество. „Ние имаме народ — мислел Дьо Гол, — който, макар и да стане неизбежна жертва на неприятелско нахлуване, при все това, верен на своите републикански принципи, не ще се откаже

от съпротива: тежкото изпитание ще породи у него дух на единство."

„Гробарите" на Франция от Вейган до Рейно, в различна степен естествено, били убедени в опасността от продължаване на войната за запазване на социалната устойчивост. Дьо Гол за разлика от тях не се съмнявал, че капитулацията ще отслаби позицията на управляващия елит, ще подрони социалната структура, ще засили народното възмущение, ще предизвика революционен подем. Той добре знаел историята и помнел, че капитулацията пред прусаците в началото на 1871 г. помогнала за възникването на Комуната. Според Дьо Гол продължаването на войната против завоевателя би могло да възроди в някаква форма „свещеното единство" от 1914 година.

Дьо Гол готвел план за прехвърляне в Северна Африка на всичко, което оставало във Франция за продължаване на войната. Можело да се разчита на 500 хиляди войници, внушителни остатъци от авиацията, дори на няколкостотин танкове и особено на военния флот, който наброявал десетки първокласни военни кораби. За прехвърлянето на войските и снаряжението на Франция не достигали съдове с обща водоизместимост 500 хиляди тона, т. е. 50 големи транспортни съда. Само Англия можела да ги даде.

На 9 юни генерал дьо Гол заедно със своя адютант Жофроа дьо Курсел и началника на дипломатическата канцелария на шефа на правителството Ролан дьо Маржери заминали за Лондон. След Франция, обхваната от сражения, паника и лима на пожарищата и цялата трагична обстановка на разгрома, обликът на неделния Лондон, още незасегнат от войната, поразявал със спокойствието и безгрижието си. Същия ден министър-председателят на Великобритания Чърчил приел Дьо Гол. Това била тяхната първа среща. В очите на Дьо Гол, който правел първите си стъпки на голямата политическа арена, Чърчил изглеждал гигант. Дьо Гол разказва за тази среща: „Впечатлението от нея укрепи убеждението ми, че Великобритания, ръководена от такъв борец като него, никога не ще се покори. Чърчил ми се стори човек, на когото са по силите най-трудните задачи, колкото и грандиозни да са те... Такива бяха моите първи впечатления. Впоследствие те се потвърдиха."

По-късно Дьо Гол ще има случай да изпита немалко тежки преживявания по волята на този, както казвал Дьо Гол, „велик

защитник на велико дело и велик деец на велика история". И тогава от неговите уста ще се изтръгнат съвсем други характеристики за знаменития ритански деец.

Собствено още първият контакт на Дьо Гол с Чърчил не му донесъл нищо друго освен разочарование. Британският премиер явно скептично се отнесъл към уверенията за решимостта на Франция да продължи войната. Той категорично отказал да ѝ изпрати на помощ основните сили на английската авиация. Като обещал някои дребни неща, Чърчил ясно дал да се разбере, че в дадения момент Англия не може да води съвместни военни действия с Франция. Следователно мисията на Дьо Гол нямала успех, а и не можела да има, защото трудно можело да се очаква, че Англия ще хвърли своите сили в помощ на съюзник, който сам не искал да се сражава.

Същия ден вечерта Дьо Гол се върнал в Париж. Летището Бурже, на което се приземил неговият самолет, току-що било бомбардирано от германците. През нощта Дьо Гол бил у Пол Рейно и научил, че германците непрекъснато настъпват, а Париж е заплашен от обкръжение. Дьо Гол, естествено, отново предложил своя план за преместване в Северна Африка, но го слушали не много внимателно. В правителствените кръгове на Париж царувало объркване и паника... „Държавната машина се въртеше в обстановка на най-голям хаос..., всичко това предизвеждаше впечатление на някаква безсмислена, никому ненужна фантасмагория... На 10 юни настъпи предсмъртна агония. Правителството трябваше да замине от Париж вечерта. Отстъплението на фронта се ускори. Италия ни обяви война. Сега неизбежността на катастрофата не предизвикваше съмнение. Обаче на държавните ръководители цялата тази трагедия изглеждаше като тежък сън. Понякога се създаваше впечатление, че падането на Франция от висотата на историческото величие в най-дълбока бездна се съпровожда от някакъв демоничен смях."

На 10 юни около 6 часа вечерта Дьо Гол бил при Рейно, когато в кабинета на премиера буквално се втурнал Вейган с думите, че носи важно съобщение. След това той сложил на масата своя доклад, чийто смисъл се свеждал до това, че според неговото мнение сражението е изгубено и трябва да се капитулира, иначе Франция е заплашена от „съветизация". „Но нали има и други възможности?" — забелязал Дьо Гол. Вейган с

ирония го запитал: „Вие желаете нещо да предложите?“ „Правителството не предлага, а заповядва. И аз се надявам, че то ще заповяда“ — отговорил рязко Дьо Гол. Уви, нямало кой да заповядва, Дьо Гол бил само заместник-министър, докато министър-председателят Рейно бил оставил всичко на самотек.

Изминавали последните часове на пребиваването на френското правителство във френската столица. Дьо Гол настоявал да се отбранява столицата и предлагал да се назначи за началник на гарнизона решителен човек. Той посочил кандидатурата на генерал Делатр, който неотдавна се бил отличил в боевете. Обаче Вейган обявил Париж за „открит град“, а правителството на Рейно, като се съгласило с това, се готвело да бяга. Единственото, което го тревожело, била опасността от народни вълнения. Затова бързали колкото може по-скоро да предадат великия град на германците, за да осигурят те „реда“.

Около полунощ на 10 юни Дьо Гол и Рейно седнали в колата и напуснали Париж. Пътищата били задръстени от бежанци и отстъпващи войски. Едва на разсъмване пристигнали в Орлеан и от градската префектура телефонирали на главнокомандуващия, който се намирал в Бриор. Оказало се, че Вейган молел Чърчил бързо да отиде при него. „Как? — възмутил се Дьо Гол, обръщайки се към Рейно. — Вие позволявате на главнокомандуващия по свой почин да вика английския министър-председател? Нима не виждате, че генерал Вейган съвсем не е зает с изпълнението на оперативния план, а провежда политика, която вече се разминава с политиката на вашето правителство? Нима имате намерение да го оставите на досегашния пост?“ Рейно се съгласил и заявил, че уволнява Вейган и незабавно отива при неговия приемник генерал Хюнтцигер. Но когато докарали колата, премиерът се отказал да пътува и заявил, че е по-добре Дьо Гол да замине сам. С голям труд, движейки се по претъпкани пътища в необикновено гъста мъгла, Дьо Гол можал да намери Хюнтцигер, да получи съгласието му и да се добере до Бриор, където Рейно чакал Чърчил. Дьо Гол съобщил на министър-председателя за изпълнението на мисията си, но Рейно дал да се разбере, че сега вече няма намерение да уволнява Вейган...

Излизайки от Рейно, Дьо Гол се срещнал за пръв път от 1938 г. с маршал Петен. — „Вие вече сте генерал! — му казал Петен. — Не мога да ви поздравя за това. Какво струват чи-

новете при поражение?!" „Но нали и вас, господин маршал — отговорил Дьо Гол, — също ви произведоха генерал по време на отстъплението през 1914 година? А след няколко дни ние удържахме победа на Марна." „Не виждам нищо общо!" — измърморил Петен. Действително той най-малко мислел за победа.

Чърчил пристигнал и се започнали тричасови безполезни преговори. Вейган настоявал за прекратяване на безсмислената съпротива. Петен решително го поддържал, а Рейно твърдял, че Франция няма да прекрати борбата, давайки едновременно да се разбере, че той няма намерение да се разделя с Вейган и Петен. Чърчил в отговор на молбата за помощ заявил, че „ако френската армия може да издържи до пролетта на 1941 г., 20—25 английски дивизии отново ще се намират под нейно разпореждане. Тъй като съдбата на Франция се решавала в най-близките дни, както забелязал Рейно, обещанието на Чърчил прозвучало като предложение на умиращ от жажда в центъра на Сахара да почака дъжд. В крайна сметка се изяснило, че Чърчил се интересува само от въпроса за съдбата на френския флот и френските колонии след прекратяването на съпротивата на Франция.

След това всички излезли в салона в очакване да сложат масата. В този момент Дьо Гол се приближил до Чърчил и го заговорил. Когато ги поканили на масата, Чърчил гръмогласно заявил, че той е имал много интересен разговор с Дьо Гол и че генералът трябва да седне до него. Разговорът между тях продължил. Но за какво е ставало дума? Дьо Гол в мемоарите си по този повод пише: „Аз се оказах до Чърчил. Нашият разговор засили моето убеждение, че той е човек с непреклонна воля. Чърчил от своя страна без съмнение разбра, че обезоръженият Дьо Гол не е станал от това по-малко решителен."

Последната загадъчна, но едновременно с това многозначителна фраза позволява в светлината на последвалите събития да се предполага, че на обяда в замъка Мюг се е състояла много важна, може би историческа размяна на мнения.

12 юни Дьо Гол прекарал в замъка Бов в разработване плана за евакуация в Северна Африка. Намерил се за пръв път в уединение, той можал да поразмисли върху последните събития, върху това, че разработваният от него план, както из-

лежда, няма да потрябва. След като завършил работата, той се отправил за Шис, където била резиденцията на Рейно. Премиерът се върнал в 11 часа вечерта след заседание на съвета на министрите в Канж, на което Дьо Гол не бил поканен.

В тези четири дни, от 10 до 14 юни, на никого във Франция не било ясно къде собствено се намира правителството, което се пръснало по разните замъци на Турен, разхвърляни в долината на Лоара на десетки километри един от друг. Министрите използували случайни средства за връзка, даже уличните автомати и телефоните в кафенетата. Често правителствените коли блуждаели по непознати пътища. Министрите не получавали никаква точна информация и не знаели най-важното, а именно — как вървят сраженията. Вейган само дезинформирал правителството със своите доклади. Ясно било едно, че поражението е неминуемо, че въпросът е само в това, по какъв начин се отива към него и къде Франция ще сведе знамето. Държавният кораб отивал към дъното в дълбок мрак.

Едва в 11 часа вечерта на 12 юни Дьо Гол дочакал Рейно, който пристигнал заедно с Бодуен — един от съмишлениците на Петен и на Вейган. На вечерята Дьо Гол веднага започнал да говори за прехвърляне в Северна Африка. Но неговите събеседници желаели да говорят само за прехвърлянето на правителството в Бордо или Кемпер в Бретан. Дьо Гол още порано се бил изказал за Кемпер, защото поддържал идеята за „бретанска крепост". Работата била в това, че германците щели да завземат и Бретан и тогава правителството щяло да бъде принудено да бяга в Англия или Северна Африка, т. е. да продължи войната. Но Петен, Вейган и Бодуен настоявали за Бордо. Този вариант означавал капитулация. Сутринта на 13-и решили да заминат за Бордо. Надеждите на Дьо Гол за продължаване на борбата явно изчезвали.

Върнал се в замъка Бов и тук му съобщили по телефона, че след известно време в Тур, в зданието на префектурата, ще се състои ново съвещание между Рейно и Чърчил, който отново ще пристигне със самолет във Франция. Защо Рейно, с когото той бил прекарал няколко часа, премълчал това, въпреки че Дьо Гол водел непосредствените връзки с Англия? Той незабавно заминал за Тур.

Дьо Гол пристигнал точно в момента, когато френските министри чакали отговора на техния въпрос — съгласна ли е

Англия да освободи Франция от задължението да не сключва сепаративно примирие. И ето английските министри влезли, Чърчил се отпуснал в креслото и настъпила минута на тежко мълчание. Британският премиер, както винаги с пура между зъбите, бавно и тежко заговорил на френски, че той разбира положението на Франция, че Англия при каквито и да е условия няма да прекрати борбата, дори и да остане сама. Но като условие за неговото съгласие за сепаративно примирие той поставил категоричното искане да не се предава френската флота на германците. Това веднага му било обещано...

Съвсем потиснат, Дьо Гол се върнал в Бов. Ясно било, че правителството върви към капитулация. Дьо Гол решил да отправи до Рейно молба за оставка. В този момент го повикал министърът на вътрешните работи Жорж Мандел, който бил предупреден за намерението на генерал Дьо Гол. Този бивш сътрудник на Клемансо бил привърженик на продължаването на войната и с много сериозен тон го посъветвал да почака, защото събитията все още могат да вземат неочакван обрат. „Във всеки случай — казал Мандел — световната война едва започва. На вас, генерале, ще предстои да изпълните големи задачи. При това между всички нас вие имате предимството на човек с безупречна репутация. Стремете се само да работите за интересите на Франция и помнете, че ако се удаде случай за това, вашата сегашна длъжност може много да ви улесни".

Генерал дьо Гол решил да почака с оставката си, защото това, което говорел опитният и умен политик, потвърждавало правилността на неговите собствени намерения и планове. Досега Дьо Гол въпреки доста скромния си пост в кабинета упорито се опитвал да оказва влияние на събитията, като се стараел да накара Рейно да продължава борбата и да се откаже от курса на капитулация, към което се стремели Вейган и Петен. Сега вече не съществували съмнения за неуспеха на неговите усилия. Но той продължавал да действува с още по-голяма целеустременост и, което е особено важно, с голяма самостоятелност. Сега вече на никого не разчитал. Надявал се на себе си.

На 14 юни 1940 г. Дьо Гол по примера на другите членове на правителството отива, по-право с труд си пробива път по задръстените пътища, в Бордо. И точно в това време военният губернатор на Париж Денц по заповед на правителството пре-

дава столицата на германците. Главното е да се осигури ред. От сутринта на 14 юни в продължение на 48 часа на жителите е забранено да излизат от домовете си, докато германските войски завършат окупацията на града. При Триумфалната арка фашистките генерали приемат парада на отличилите се части на вермахта. Над камарата на депутатите, сената, министерствата, кметството, над Триумфалната арка и Гроба на незнайния воин са вдигнати огромни знамена с пречупен кръст...

Вечерта на 14-и Дьо Гол стига до Бордо, където цари чудовищна бъркотия, засилвана от бомбардировките на германската авиация. Генералът заявява на Пол Рейно: „Ако вие останете тук, ще ви залее вълната на поражението. Необходимо е колкото може по-скоро да се евакуирате в Алжир. Готов ли сте за това или не?" „Да!" — казва Рейно. „В такъв случай аз трябва бързо да замина за Лондон, за да се разбера с англичаните за... прехвърлянето. Утре тръгвам. Къде ще ви намеря, като се върна?" „В Алжир" — отговаря министър-председателят, продължавайки шахматната игра на две дъски. А Дьо Гол? Той явно вече не вярва нито на една дума на Рейно... Решено е, че Дьо Гол ще замине за Бретан, за да изясни състоянието на средствата за прехвърлянето, а оттам — в Англия.

Преди заминаването Дьо Гол заедно с адютанта си набързо обядва в ресторанта на хотел „Сплендид". Тук той за последен път вижда Петен и мълчаливо го поздравява. В отговор маршалът, без да каже дума, стиска ръката на Дьо Гол. През нощта по пътя за Бретан Дьо Гол размишлява за съдбата на маршала, когото някога така високо ценял. Идва му наум аналогията: Петен постъпва точно така, както действувал Тиер, който след поражението на Франция през 1870 г. с помощта на прусаците се разправил с Комуната. Главната причина за фаталната съдба на 84-годишния маршал, според Дьо Гол, била, че годините са го сломили: „Старостта е гибел. И щом ни е било съдено да изпием чашата до дъно, старостта на маршал Петен трябваше да символизира гибелта на Франция".

В Бретан Дьо Гол се среща с префекти, адмирали, генерали и изяснява възможността за отбрана на този район и условията за евакуация по море. След това отива в Карантек, където се намирало семейството му: жена му, синът му Филип, дъщерите Елизабет и Ан. Той прекарва с тях само няколко минути и казва на госпожа дьо Гол: „Работите са много зле. Аз тръгвам

за Лондон. Възможно е да продължим борбата в Африка. Мисля обаче, че е по-вероятно всичко да рухне. Предупреждавам ви да бъдете готови да заминете при първия сигнал."

Във втората половина на деня Дьо Гол е вече на борда на миноносеца „Милано", който трябвало да го прехвърли в Плимут. В морето излезли през нощта. Дьо Гол мълчаливо стоял на мостика до командира и изведнъж задал на учудения моряк странен въпрос: „Вие бихте ли се съгласили да се сражавате под британски флаг?"

На 16 юни той пристигнал в Лондон и отседнал в хотел „Хайдпарк". Скоро дошли Корбен — посланик на Франция в Лондон, и Жан Моне — фабрикант на коняк, милионер и инициатор на всевъзможни проекти за съвместна международна дейност на банките и най-големите фирми. Този ден сутринта Дьо Гол взел първото си самостоятелно решение без знанието на правителството. От Америка за Бордо пътувал параходът „Пастьор", натоварен с оръжие. Генерал дьо Гол заповядал да изменят маршрута на парахода и да го насочат към едно от британските пристанища.

След това Жан Моне му изложил своя проект за сливане на Англия и Франция в една държава с общо правителство, парламент, гражданство, армия, флота и пр. Трудно можел да си представи човек нещо по-противоречиво на възгледите на Дьо Гол за нацията като висша ценност. Но като поразмислил, Дьо Гол решил да изложи този фантастичен план на Чърчил, който официално да го предложи. Той направил това по време на закуската с Чърчил в „Карлтън клъб". Британският премиер се съгласил, въпреки че не вярвал в този план. Ами ако все пак се осъществи? Англия би спечелила тогава с един замах огромните френски колонии и флота, тъй като окупираната от германците Франция няма да може да ги задържи.

Вечерта Дьо Гол, намирайки се на Даунингстрийт, в резиденцията на министър-председателя, диктува по телефона на Рейно грандиозното британско предложение, което той трябва да предаде за разглеждане от френския министерски съвет. По-късно той обяснявал всичко това като опит да окаже морална подкрепа на Рейно, да му помогне да продължи войната. Обяснение най-малко странно, защото правителството на Рейно се изправяло пред дилемата: или да приеме английското предложение, т. е. да предаде всичко на Англия — колонии,

флота, даже френското знаме (територията на метрополията при това, естествено, ще бъде окупирана от германците), или да приеме предложението на Петен и Вейган за примирие, в резултат на което Франция ще запази формалното си самостоятелно съществуване, колониите, дори основната част от територията на метрополията. Ясно е, че условията на втората капитулация били дори по-леки! „Моралната подкрепа" рязко увеличила шансовете на Вейган и Петен.

В същото време, както и по-рано, много неща оставали неясни. Разбира се, вече съществувало принципно споразумение с Чърчил, че Дьо Гол в случай на капитулация на Франция ще остане в Англия. По-късно генералът признал в едно интервю, че между него и британския министър-председател „било постигнато веднага съгласие, отначало в Лондон, след това в Бриор и после в Тур". Но нищо не можел да предприеме, без да знае намеренията на правителството на Рейно. Ако все пак изведнъж реши да замине за Лондон, както бил обещал? Наложило се обаче отново да замине за Бордо.

В девет и половина вечерта самолетът се приземил на летище „Мариняк" в Бордо. Двама сътрудници от неговата канцелария го посрещнали и на летището му съобщили за оставката на Пол Рейно и за възлагането на маршал Петен да състави правителство. Много неща му станали ясни, но се наложило пак да се срещне с Рейно, за да получи документите за заминаването на семейството му.

Пол Рейно, който се избавил от отговорност, като захвърлил независимостта и честта на Франция, направил на Дьо Гол впечатление на човек, комуто е олекнало. Много по-лесно било сега на Дьо Гол да съобщи на Рейно за решението си да замине (по-право да избяга) в Лондон. Бившият министър-председател, който нямал вече какво да губи, още не бил предал пълномощията си на Петен и с готовност му дал 100 хиляди франка от тайните фондове. Дьо Гол незабавно изпратил на семейството си в Карантек документите, необходими за заминаването им в Англия.

След разговора с Рейно Дьо Гол се срещнал в хотел „Монтрьой" с английския посланик Кямбел и с генерал Спиърс. Той съобщил на посланика, че веднага отлита за Лондон... Намесил се Спиърс и заявил, че самолетът, с който Дьо Гол е дошъл в Бордо, може да бъде използуван само с негово

разрешение. Дьо Гол си спомнил после: „Той искаше да представи работата така, като че самолетът е пристигнал, за да бъде на негово разположение... Това беше нагла лъжа." Наложило се да телефонира на Чърчил. В края на краищата излитането било определено за следния ден сутринта.

Спиърс бил ръководител на Интелиджънс сървис във Франция и Чърчил му бил възложил да избере и прехвърли в Англия такъв политически деец, който би могъл да бъде използуван за ръководител на емигрантско правителство на свободна Франция. Той, естествено, вече знаел за намеренията на Дьо Гол. Но тази кандидатура не се харесвала на Спиърс, защото смятал Дьо Гол за недостатъчно авторитетен и предвиждал трудностите, които ще възникнат поради твърде претенциозното поведение на генерала. Държейки го в резерв, Спиърс търсел по-солидна кандидатура. Ето защо, когато Дьо Гол след разговора с Рейно поискал незабавно да отлети, Спиърс под различни предлози се постарал да го задържи в Бордо. Той настоял отлитането да стане на следния ден. През нощта Спиърс се отправил към министъра на вътрешните работи Жорж Мандел, активен противник на примирието. Той горещо го уговарял да отлети в Лондон. Мандел се съгласил по принцип, но не искал заминаването му да прилича на бягство и обещал да се добере до Англия самостоятелно след няколко дни.

Що се отнася до Дьо Гол, той трябвало да прекара в Бордо цялата тревожна нощ. Необходима била голяма предпазливост, защото Петен и Вейган, получили вече власт, едва ли биха го пуснали в Лондон. Опасявайки се от арест, дори мислел да нощува на борда на английския крайцер. В полунощ Дьо Гол се появил в университета, където била настанена неговата канцелария. Той не спал цялата нощ, обмисляйки напрегнато решението си. Скъсвал напълно с миналото и се готвел да действува въпреки традицията и нормите, задължителни за хората от неговия произход и среда. Дьо Гол знаел, че утре ще го нарекат изменник, дезертьор, бунтовник, но той се надявал на историята: тя ще произнесе окончателната присъда. Всичко зависи от това кой ще победи в световната война. Бил уверен в неизбежността на поражението на Германия и победата на Англия, към която сигурно ще се присъединят Америка и Русия... В нощния здрач Дьо Гол стоял между ко-

лоните на префектурата в Бордо с един от своите сътрудници. Неочаквано, като че ли разговаряйки със себе си, той уверено произнесъл: „Всичко е съвършено ясно, германците загубиха войната. Трябва да се поднови битката."

Най-сетне настъпило утрото. Дьо Гол с лейтенант Курсел и английския генерал Спиърс пристигнали на летището. Последни напрегнати минути на френска земя. Но ето самолетът е във въздуха. Достатъчно било Дьо Гол да се забави още няколко часа и съдбата му можела да бъде друга. Вейган, след като получил властта на военен министър, най-напред попитал къде е Дьо Гол. Той изпаднал в ярост, когато узнал, че генералът е отлетял за Лондон. Вейган заповядал да го арестуват, но самолетът вече бил пресякъл Ламанш.

„Ние прелетяхме над Ла Рошел и Рошфор — спомнял си Дьо Гол. — В тези пристанища горяха параходи, запалени от германски самолети. Преминахме над Пемпон, където се намираше моята тежко болна майка. Гората беше обвита в дим: горяха експлоадиралите складове с боеприпаси. След като направихме престой на остров Джерси, след пладне пристигнахме в Лондон... Аз, самотен и лишен от всичко, се чувствувах като човек, който е застанал на брега на океана и се кани да го преплува."